Вх. № ЧР-03-303/30.10.2026 г.

СТАНОВИЩЕ

от проф. дн Антоанета Христова

Професионално направление 3.2. Психология

член на научното жури, определено със Заповед № РД-6-541 от 16.09.2026 г. на Директора на Института за изследване на населението и човека при БАН (ИИНЧ–БАН) относно: научните трудове и материали, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР" в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Психология на здравето и развитието), обявен в Държавен вестник, бр. 65 от 17.07.2026 г. за нуждите на секция „Психология на развитието и здравето" към Института за изследване на населението и човека при БАН

Анна Александрова Александрова-Караманова е единствен кандидат в конкурса за професор. Тя е д-р доцент в секция „Психология на развитието и здравето" на Департамент „Психология" към Института за изследване на населението и човека при БАН.

Кратка биографична справка:

Доц. д-р Анна Александрова-Караманова има последователно академично и професионално развитие в сферата на психологията.

Тя завършва висше образование като придобива магистърска степен по психология в СУ „Св. Климент Охридски" (2002 г.) с три профилирани специализации: „Клинична и консултативна", „Психология на развитието" и „Трудова и организационна психология". Защитава докторска дисертация по „Обща психология" в ИИНЧ-БАН (2013 г.) на тема, свързана с влиянието на медиите върху образа за тялото при юноши.

Начало на кариерата започва през 2003 г. като психолог изследовател и координатор на международни проекти във Фондация „Психология и здраве". Работи в ИИНЧ към БАН над 13 години, като е главен асистент (2013–2020 г.), а от юни 2020 г. е доцент по психология на здравето и на развитието.

Анна Караманова е Директор на Националната школа за докторанти и млади изследователи в социалните науки (от 2021 г.). Ръководител на докторски програми по „Психология на развитието и образованието" (2020–2025 г.) и „Психология на здравето" (от 2025 г.). Член е на Научния съвет на ИИНЧ-БАН (от 2023 г.) и експерт към НАОА за програмна акредитация (2022 г.).

Обща характеристика на научната продукция и изпълнение на минималните национални и институционални изисквания:

Научната продукция на доц. д-р Анна Александрова-Караманова отговаря изцяло на изискванията на конкурса и се отличава с методологическа коректност. Всички 21 научни труда са в обхвата на конкурса и са напълно нови (не повтарят публикации от предходни процедури за „доктор“ и „доцент“). Изследванията обхващат тематика от здравната психология и се основават на биопсихосоциалния модел на развитие, превенция и справяне.

Кандидатката използва смесени методи като умело комбинира количествени и качествени методи, базирайки се на представителни национални и международни изследвания. Използва утвърдени международни психометрични скали заедно с авторски методики за измерване на стрес, семейна динамика, мотивация и комуникация. Подходът съчетава извеждането на обективни закономерности за цялата популация с детайлно изследване на субективните преживявания при юноши и младежи в „изгряваща зрялост“.

Основните тематични направления обхващат четири базисни области: Анализът се фокусира върху психичното здраве, рисковите и здравословните поведения, социалната комуникация и академичното справяне в юношеството. Изследва се както уязвимостта и негативните проявления, така и дигиталната адаптация, Аз-ефективността и позитивното развитие. Проучва се ролята на невротизма (като риск), доброжелателността (какво протекция при кризи) и силните страни на личността (моделът за позитивно развитие "5C", емпатия, доверие и др.). Изследванията на доц. Александрова-Караманова са фокусирани върху критични възрастови периоди и специфични хронични състояния, като резултатите имат директна научно-приложна стойност. Това обхваща юношество и изгряваща зрялост: Изследва се периодът на формиране на идентичност, където кризите на развитието се застъпват с глобални обществени кризи. Анализира се ролята на семейството и връстниците за рисковото поведение, както и значението на спорта, социалната свързаност и личната устойчивост срещу тревожност и дистрес.

Изследванията на Караманова на хронични здравни проблеми при възрастни обхващат пост-ковид синдром и диабет: Проучва се влиянието на тези състояния върху качеството на живот. Чрез дълбочинни интервюта със 151 тежко преболедували лица от 5 държави (България, Словакия, Хърватия, Румъния и Полша) се анализират негативните последици, посттравматичният растеж и ресурсите за справяне.

Научно-приложният аспект на работата й се открива в резултатите, които са директно приложими за скрининг и превантивни програми на индивидуално, семейно и институционално ниво. Караманова обосновава нуждата от онлайн психологическа подкрепа, телепсихиатрия и мобилни приложения за проследяване на благополучието при кризи и социални промени.

Доц. д-р Анна Александрова-Караманова се утвърждава като международно признат учен с ясно обособена изследователска ниша в здравната психология, а наукометричните ѝ показатели надвишават двойно изискванията за професор. Ръководител е на мащабни проекти към Фонд „Научни изследвания“, ко-ръководител за България на глобалното проучване на СЗО (HBSC), национален делегат в European Health Psychology Society и главен изследовател в консорциуми към ANSO. Участва в международни оценителски панели по психология (Португалски научен фонд - FCT, International Science Council) и е рецензент/редактор в престижни списания с ранг Q1 и Q2 (Scopus и Web of Science).

Хабилитационният труд (монография, 2026 г.) на доц. Александрова-Караманова представя мащабно изследване върху пресичането на юношеската криза на развитието с пандемичната средова криза. Изследването се основава на биопсихосоциалния модел в здравната и развитийната психология, балансирайки между рисковете за психичното здраве и адаптивните ресурси (личностно съзряване, посттравматичен растеж).

Научният принос на монографията се състои в очертаването на четири оси на анализ: Психично здраве (стрес, тревожност, самота), рисково поведение (алкохол, вейпинг, канабис), социални взаимодействия (семейство, дигитална комуникация) и онлайн обучение. Авторката доказва ролята на Невротизма като ключов рисков фактор за пандемичното влияние и на Доброжелателността и Отвореността към нов опит като стабилни протективни механизми за благополучието. Трудът завършва с конкретни препоръки за училищни психолози, педагози, здравни специалисти и родители, имащи универсална актуалност при справяне със стреса и насърчаване на мотивацията.

Кандидатката събира общо 1168.75 точки при изискуем праг от 590 точки (и 550 по ЗРАСРБ):

Наукометричен профил и видимост е определен от общ брой цитирания: 274 цитирания в Scopus и 635 в Google Scholar. Постигнат h-index = 6 в Scopus и Web of Science (и h-index = 8 в Google Scholar), което е изключително високо постижение за Социалните науки и доказва траен авторитет в световната общност.

Доц. Анна Александрова-Караманова е била ръководител и главен изследовател на редица национални и международни проекти, финансирани от Фонд „Научни изследвания“, БАН, Alliance of International Science Organizations (ANSO), СЗО, ЕС и УНИЦЕФ. Тя е ко-ръководител за България на глобалното изследване на СЗО HBSC, национален делегат в European Health Psychology Society, член на Международния панел за оценка по психология към Португалския научен фонд (FCT) и рецензент към International Science Council. Нейната активна позиция като член на редакционни колегии и рецензент за водещи световни списания с Q1 и Q2 ранг (като Frontiers in Psychology, Internet Interventions, Societies и др.) заявява Караманова като разпознаваем и авторитетен учен.

Заключение:

Доц. д-р Анна Александрова Александрова-Караманова е утвърден учен в областта на здравната и развитийната психология с международна видимост. Нейната продукция отразява надвишават многократно минималните национални и институционални изисквания на БАН и ИИНЧ–БАН за заемане на академичната длъжност „професор“. Убедено давам своята положителна оценка и с пълно убеждение препоръчвам на почитаемото Научно жури и на Научния съвет на Института за изследване на населението и човека при БАН да избере доц. д-р Анна Александрова Александрова-Караманова на академичната длъжност „ПРОФЕСОР” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Психология на здравето и развитието).

30.10.2026 г. Автор на становище:

Проф. дн Антоанета Христова